

משיחות, אלא דווקא סכנה של איש קטן, שהמיקרה העיוור העמיד אותו במקום שאין הוא מוכשר למלאו, והמוכן לאחוז בכל אמצעי הכפייה והתרמית כדי להציל את עצמו.

„האם הוא נורמלי?“

ה האיש שויד בן-גוריון החליט להכריז עליו מלחמת קודש.

בשלוש מילים, ביטא השבועון המסויים באחד משיאי השנה את השאלה הגדולה של תשכ״ה:

„האם הוא נורמלי?“

למראית-עין היה דויד בן-גוריון בשיא הכושר. הוא שיחק באשכול כמו חתול בעכבר, התקיפו פעם מפה ופעם מפה, שיגע אותו וגרם לו לאובדן עשתונותיו. אך זאת היתה רק טכניקה — כושר שנקנה בקאריירה פוליטית של שישים שנה.

נורמליותו של הזקן ניבחנה לא בכישרון מאי-בין, אלא ביערו. לשם מה הוא לחם? מה הוא רצה להשיג?

יעדו הנורמלי של פוליטיקאי הוא השלטון. אך בן-גוריון לא לחם לשלטון. אילו רצה בשלטון, לא היה מתפטר ב־תשכ״ג. את מלחמתו בצמרת החתיקה של מפלגתו, השנוי אה עליו, היה יכול לנהל ביתר קלות אילו נשאר בשלטון וסילק אותה.

בן-גוריון גם לא היה מעוניין להשליט את צעיריו. אילו רצה בכך, היה עושה זאת בתשכ״ג, לפני התפטרותו. שום דבר לא הפריע לו למנות את שמעון פרס לשר-הבטחון, ואת משה דיין לשר-החוק, ערב התפטרותו. אילו עשה זאת, לא היה אשכול מצליח בנקל לסלקם.

יעדו האמיתי של בן-גוריון היה „תיקון העוול“ של ה־פרשה. לא היתה זאת העמדת-פנים של פוליטיקאי ממולה, המסוהה את כוונתו האמיתית. היתה זאת שאיפה כנה.

אין זאת שאיפה נורמלית למדינאי, ולא בלי-שכן במדינה העומדת על עברי-פיפחת. אבל היתה זאת שאיפה נורמלית לגבי זקן בן 79.

כי בגיל מופלג זה לוקה אדם בנקל במה שנקרא בשפה רפואית שמרנית „פאראנויה משפטית“. דהיינו: שגעונו של אדם להתעקש בניהול משפטים, לרוץ מערכאה לערכאה, להאשים שופטים ופרקליטים בעוונות-הדין.

מאורעות תשכ״ה עמדו בסימן שבעון זה. הפרשה הגדולה, שנתנה לתשכ״א את איש-השנה לבון, הרסה את דמותו של בן-גוריון — לדעתו — בספריה-היסטוריה. היא פגעה ללא-חלקה בפולחן-האישיות שלו, בפולחן הבטחוני-נדימה לבן-גוריון, בעיוורונו הטראגי, שאת שבריו פסלו ההרוס ניתן להדביק שוב יחד, אם ימצא רק שופט שיצדיק אותו בפרשה.

אשכול היה יכול לצאת יגיחובה, להקים ועדת-חקירה „משפטית“. לאיש לא היה הדבר איכפת, כי העובדות האמיתיות על הפרשה כבר ידועות לכל בר-דעת, והן מטילות בתם על כלי הנוגעים לפרשה. חקירה גלויה ופומבית של הפרשה, לעיני הציבור, חקא רצויה מאד.

אך אשכול לא היה מסוגל לכך. כי אותו רדף מצפוניו השחור שלו: תפקידו הספריה-הכבוד בימי הפרשה, כאשר תמך בלבון ומכר אותו ברגע המכריע לבן-גוריון, וזכה תמורת זה להיפך ליורש-העצר המוכר.

סריב זה היפנה את מלוא זעמו של הזקן הקנטרני נגד אשכול. כשם שהרס את משה שרת בתשס״ז, כשם שהרס את לבון בתשכ״א, כן החליט עתה להרוס את לוי אשכול.

שום איריאולוגיה אינה מפרידה בין אשכול ובן-גוריון. שניהם גדלו באותה אפכולה, דוגי לים באותם רעיונות, עושים את אותם המעשים, שים, משרתים את אותם האינטרסים, עוסקים באותן הקננויות. המאבק היה כולו אישי — מאבק בין אריה זקן ומתעתע בשועל קשיש וערמומי.

מנוול, זימרי ופאנדורה

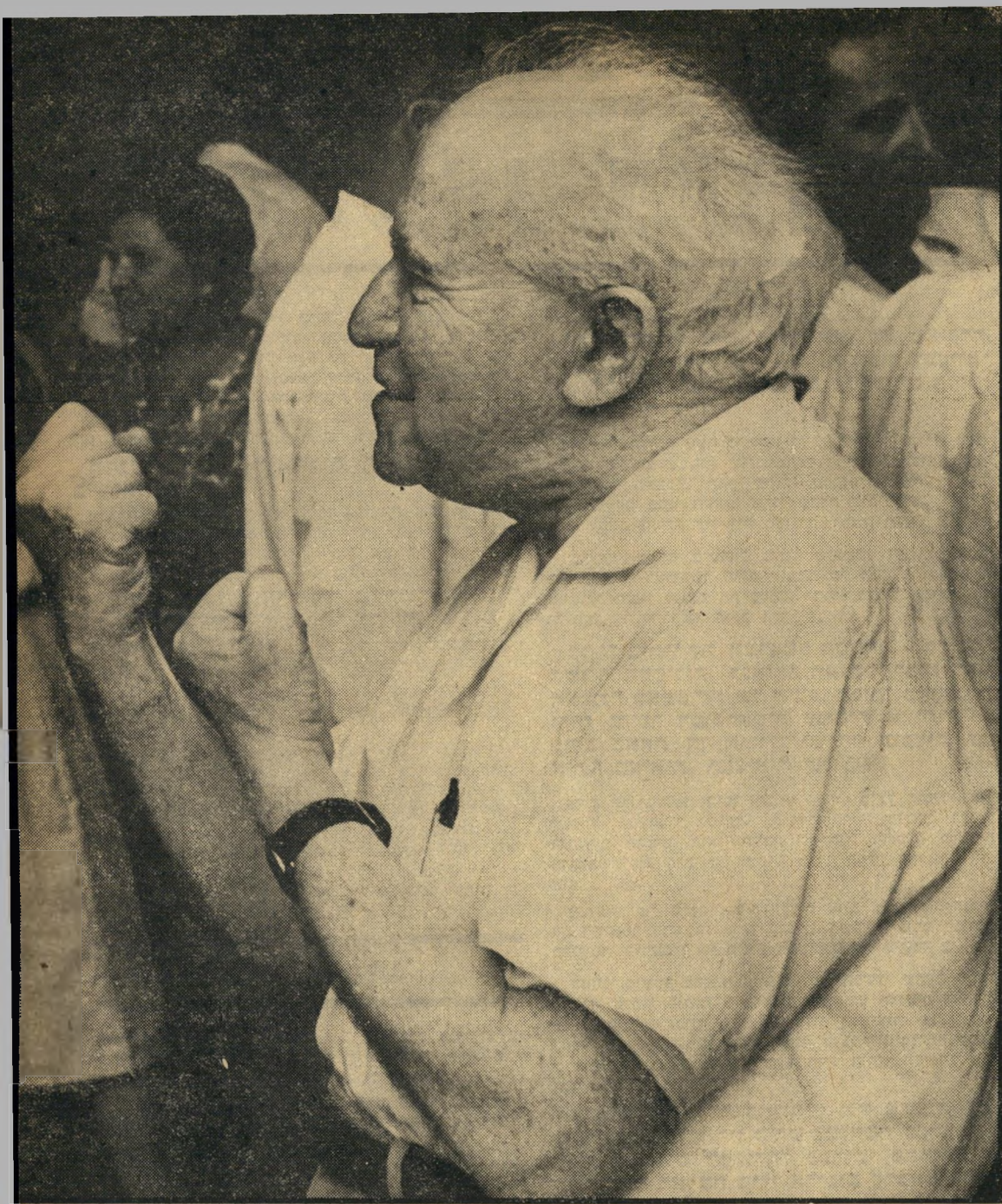
ה היה המאבק. הוא רגש בזירה, סיבוב אחרי סיבוב. לכל הסיבובים היה רק מכנה אחד משותף: הם לא נגעו במאומה לבעיות המדינה.

הם יכלו להיערך על הירח, בחללית דוהרת או על אי בודד.

הוא התחיל בשבוע השישי של תשכ״ה, כאשר פוצץ בן-גוריון שלושה מוקשים: הוא הכריז מלחמה על רעיון ה־מערך, הוא תבע את חידוש הפרשה, והוא הביא לגילוי פרשת גיל אמסטר, כדי להפעיל טירור נגד אבא חושי, דמות מרכזית במישחק-הכוחות. את איסור בארי המנוח זיכה בתואר „מנוול“.

כנו של בארי רצה להגיב, גילה את התיק הסודי של אביו, ובו האשמות חמורות ביותר נגד צמרת-המדינה. אך אנשי לוי אשכול הצליחו לשבור את הצעיר רך-הלב, והוא גנז את התיק.

כאשר כינה בן-גוריון את לבון בשם „זימרי“, בשבוע

רפ״י, חדלה ממשלת-ישראל מלהתקיים כגוף יעיל. אשכול עצמו התדרדר משגיאה לשגיאה, מחטא לחטא.

שניהם גמורים

משך שדושת החודשים האחרונים של תשכ״ה ביצע אשכול כמעט כל מעשה-איחלת אפשרי. הוא העמיד את בן-גוריון בפני משפט מפא״י, ובכך העניק לו מקום במרכז תשומת-הלב הלאומית, במשך שבועות ארוכים.

הוא קילקל סופית את פרשת היחסים עם גרמניה, השניא את עצמו על מאות-אלפים.

הוא נכנע לכפייה הדתית לאורך כל החזית, ורק יגאל אלון הצילו מן התוצאות החמורות ביותר של פחדנותו. חוקי-דיכוי רדפו זה את זה, התחרו ביניהם על הדקות האחרונות של הכנסת החמישית. ולבסוף הגיע לשיא האיחלת והתועבה: חוק לשון הרע, חוק-זוהר בן-גוריון שאשכול העבירו בכנסת ברמייה ובכחש, והעזו לטעון לאחר-מכן שלא קראו כלל.

בסוף תשכ״ה היה לוי אשכול כוח מתוסל. הוא יכול היה לגייס כסילים וכדאיניקים בסיסמה של הגנה על ה־מדינה בפני הדחליל הבן-גוריוני. אך אנשי מנגנון מפא״י, שהם אנשים ציניים ומפוכחים, ידעו כי האיש גמור.

בכך השיג בן-גוריון את יעדו האמיתי: הוא חשף את יריבו כחדל-אישים, כעסקן קטן שי-אינו מסוגל לנהל מדינה. אך תוך כד-יכך הרס בן-גוריון גם את עצמו. רק מיעוט זעיר של אזרחי ישראל היה מוכן, בסוף השנה, להעמיד איש כזה בשלטון.

השנה עמדה בסימן ההתאגרות בין שני אנשים. בסופה היו שניהם מוטלים, מבחינה מוסרית ופוליטית, על הארץ. כמנהיגים לאומיים היו שניהם גמורים.

כשירו המפורסם של היינריך היינה, על הוויכוח בין הנוצרי והיהודי בספרד של ימיה-הביניים:

„לא ארע מי כאן צודק, אך בכך אין לי ספק: שהכומר וחרב מסריחים שניהם יחדיו!“

ה־11, זכתה השנה לסיסמה הראשונה. אשכול הוסיף על כך סיסמה שניה: „תיבת פאנדורה“.

סקאנדל חדש התחולל כאשר נודע כי בן-גוריון מחזיק בידיו מיסמכים סודיים של המדינה. אך אשכול, שהשתמט עדיין מן המאבק הבלתי-נמנע, חיפה עליו. זה היה בשבוע ה־12.

הדבר לא עזר לו. בשבוע ה־15 נאלץ לוי אשכול להתפטר — אחרי שדוב יוסף ויועצו המשפטי תבעו, בחזות דעת שערורייתית, את חידוש הפרשה.

אשכול השיג את נצחונו הראשון. מנגנון מפא״י נאלץ לבחור בינו ובין בן-גוריון, החליט כי האינטרס הכלכלי של המנגנון זקוק לאשכול. נצחונו של אשכול נראה מושלם כאשר חזרו דובי-וסף, יוסף אלמוגי ושמעון פרס, כמעט על ארבע, לאבוס הממשלתי. בן-גוריון נראה עזוב ומבודד. אשכול סבר בתמימותו כי בזה נגמר המאבק. הוא ניגש לטיהור המנגנון מאנשי בן-גוריון, מטדי קולק ומטה. בן-גוריון אמר בטון בכיני ששרדו לו רק עוד שנה-שנתיים לחיות, ורחמי רבים נכמרו עליו.

הם היו מוקדמים מדי. מאבקו האמיתי רק התחיל.

אמנם, כאשר התחיל לפרסם את ספרו של חגי אשד, ב־שבוע ה־21 של תשכ״ה, הצליחה הצנזורה של לוי אשכול לבלום את גילוי העיקר. אשכול גם לא נענה למחאה הטראגי-קומי של בן-גוריון, שתבע לאסור אותו בעתן גילוי סודות.

אך כאשר זכה בן-גוריון ל־40% מן הקולות בוועידת מפא״י, בשבוע ה־25, נחרד אשכול. ומאותו רגע הוא איבד את השליטה על העניינים.

בשבוע ה־38 התפטר אלמוגי ופרס מן ה־ממשלה, לפי פקודתו החד-משמעית של הזקן, ובכך החל פילוג מפא״י.

אפילו באותו רגע עוד יכול היה אשכול להציל את מצבו, אילו היה גבר העולה בימי משבר לרמה גבוהה יותר.

הוא יכול היה להיות למנהיג מתנה דמוקראטי גדול, לטהר את המדינה במחווה דרמאטי מסמלי-הכפייה העיקריים של ימי בן-גוריון, לבטל את המימשל הצבאי ואת חוקי החירום, לתת גט לכפייה הדתית, לפתוח דף חדש ביחסים חוקי, לשתף בשלטון כוחות חדשים ורעניים.

אילו עשה זאת, יתכן והיה יוצא מן המיבחה כמנהיג לאומי, וזכה לרוב יציב בבחירות לכנסת השישית.

אבל אשכול אינו גבר כזה. כדרכו של איש קטן, התמוטט בשעת-משבר. מרגע חקמת